

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

Кандидат: **Мр Мелина Панаотовић**Тема: **ТЕХНИЧКО-СТИЛСКЕ****КАРАКТЕРИСТИКЕ ДРАМАТУРГИЈЕ ЛЕОНИДА АНДРЕЈЕВА У ПЕРИОДУ ОД 1905. ДО 1910. ГОДИНЕ****ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ****-обавезна садржина- свака рубрика мора бити попуњена**

| |
|---|
| I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ |
| <ol style="list-style-type: none"> 1. Датум и орган који је именовао комисију: 15. 03. 2019; Наставно-научно веће Филозофског факултета у Новом Саду 2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен: др Богдан Косановић, проф. емеритус УНС, Русистика, Филозофски факултет, ментор; др Никола Грдинић, ред. проф. у пензији, Српска и јужносл. књиж. са Теоријом књижевности; др Драгиња Рамадански, ванр. проф. у пензији, Русистика. |
| II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ |
| <ol style="list-style-type: none"> 1. Име, име једног родитеља, презиме: Мр Мелина (Мирјана) Панаотовић 2. Датум рођења, општина, држава: 12. 10. 1974, Нови Сад, Србија 3. Назив факултета, назив студијског програма дипломских академских студија – мастер и стечени стручни назив Филозофски факултет у Новом Саду, Руски језик и књижевност, професор руског језика и књижевности 4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија Докторска теза одобрена 14. 07. 2011. године 5. Назив факултета, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране: Филозофски факултет у Новом Саду, „Леонид Андрејев код Срба“, наука о књижевности, 07. 07. 2010. 6. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: наука о књижевности |
| III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: Техничко-стилске карактеристике драме Леонида Андрејева у периоду од 1905. до 1910. године |
| IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: |
| <p>Рукопис ове докторске дисертације садржи укупно 277 страница компјутерског ћириличног текста (проред 1,5, величина слова 12 тачака). Њеном <i>Садржају</i> (стр. 10-11) претходи репродукција <i>фотографије</i> писца, урађена техником сепије (стр. 8). Следе <i>Увод</i> (стр. 11-23), <i>поглавље прво: манир реалистичког писма</i> (стр. 24-55); <i>поглавље друго: симболизам и протоекспресионизам</i> (стр. 56-228); <i>поглавље треће: психолошке мелодраме</i> (стр. 229-248). Закључни део носи наслов <i>Резултати истраживања: Драмски океан раног Леонида Андрејева</i> (стр. 249-259). У <i>Додатку</i> је дат <i>Схематски приказ проучавања грађе</i> (стр. 260), док је <i>Библиографија</i> подељена на Примарну литературу (изворне драме Андрејева), референтну литературу о делима Андрејева, коришћену теоријску литературу и ону са контекстуалним релацијама – како у посебним издањима, тако и у студијама, чланцима, приказима и електронским изворима (стр. 261-277).</p> |

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

У сегменту под насловом *Увод* мр Мелина Панаотовић је најпре образложила тему своје докторске дисертације, њене основне циљеве и задатке. Врло сажето и функционално је предочила обресе разуђеног живота и стваралаштва Леонида Николајевича Андрејева (1871-1919), као прозног и драмског писца, али и публицисте и позоришног критичара, једног од најзначајнијих аутора руског *Сребрног века*. Потом се, у складу са захтевима жанра свога рада, кандидаткиња осврнула на досадашња истраживања теме којом се бави, показујући да је Андрејев, упоредо са Чеховом и Горким, припадао ужем кругу најпопуларнијих руских драмских писаца почетка XX века, али му се статус променио после Октобарске револуције, будући да је остао у емиграцији. Међутим, после једновековне мање или веће скрајнутости у Русији, али и другде, те и код нас, расте интересовање за стваралачко наслеђе „ове посебне појаве у руској књижевности“, припрема се критичко издање његових Сабраних дела, појачано је интересовање позоришта за извођење његових драма.

Мелина Панаотовић свој допринос тражи у алтеритетној ревалоризацији (с обзиром на временску дистанцу и нове геополитичке околности) и актуелизацији драмског стваралаштва Андрејева, сматрајући да оно културолошки „у широком контексту комуницира са идејама његових претходника (Островски, Чехов, Толстој, Достојевски, Ниче, Шопенхауер), као и савременика (Гоја; Ејзенштејн, Иван Гол, Кандински, Мејерхолд, Адорно)“. Вреди напоменути да ће у самој елаборацији теме своје студије кандидаткиња знатно проширити круг оваквих аналогја и паралела. Истичући да је Леонид Андрејев веома плодан драмски писац, аутор укупно 21 драме и 7 сатиричких минијатура (дакако неједнаких уметничких квалитета), М. Панаотовић образлаже зашто се определила да у центар свог разматрања постави 9 драма насталих у периоду од 1905. до 1910. године, које периодизацијски представљају Андрејевљево *рано стваралаштво*. Кандидаткиња се исправно определила за плуралистички методолошки приступ испитивања драмских текстова. После успешних образложења проблематике своје ауторске тезе и њених циљева, она се позабавила њиховом елаборацијом, рашчлањеном у три поглавља, која имају своје посебне *закључке*. Наиме, рукопис ове дисертације композиционо прати хронологију настанка драма о којима је реч, промишљаних у дијахроној, али и синхроној равни, према преовлађујућим карактеристикама драмских стилских формација: I реализам; II симболизам и протоекспресионизам; III психолошке мелодраме.

У првом поглављу предмет пажње су две драме: *До звезда* (1905) и *Сава: Ignis sanat* (1906). Прву драму њен текст жанровски дефинише као социјално-философску. Идејни конфликт између „људи земље“ (револуционара) и „људи неба“ (астронома) изавао је велику пажњу јавног мијења тадашње Русије. Анализирана је и структура драмске радње, систематика ликова (посебно са становишта персонализације и деперсонализације). Надаље је пажња усмерена на етику слободе мисли и архетипове философског смера - унутар бинарних опозиција категорија *Времена* и *Вечности*. И друга Андрејевљева драма је била подвргнута забрани од стране цезуре, будући да је промишљала архетипове идеје руског бунтовничког духа са тачке гледишта анархизма, чак и тероризма. Драмска радња је моделована конфронтирањем идеја. У раду се посебно анализирају мотиви *Антихриста* (кога представља главни јунак Сава) и *божанског начела*, као и бинарне ситуативне опозиције *Злочина* и *Казне*, мотив деперсонализоване масе, ватре која исцељује (поднаслов је цитат из Хипократа), мотивацијска улога старозаветних и новозаветних парабола, функција сновиђења и смеха, и сл. Закључак је да Андрејев поставља горућа егзистенцијална идејна и социјална питања, а да притом не даје категоричне одговоре.

У другом, најобимнијем, поглављу истраживачки корпус чини пет драма „новог типа“: *Човеков живот* (1906), *Царица Глад* (1907), *Црне маске* (1908), *Анатема* (1909) и *Океан* (1910). Оне су претежно структуриране у равнима стилских формација симболизма, нешто мање и протоекспресионизма (у првим двама драмама). У трагању за новом формом писаца се обратио „супстанционалном театру“, бавећи се питањима суочавања човекове свести са Апсолутом или Супстанцом, што резултира „егзистенцијалним скептицизмом“. М. Панаотовић се определила да стилско-техничко карактеристике свих пет драма испитује синхроно, по следећим категоријама: историјска рецепција; тип драме; место и време драмске радње; теме и идеје; проблематика драме; портретна метафоричност ликова; симболични план драме; музички фон; дидаскалије; хроматика.

Сумирајући, М. Панаотовић констатује да су природе конфликта између човека и супстанце различите: у драми *Човеков живот* то је грозничаво супротстављање, у *Царици Глад* – несвесна

покорност, а у *Океану* – стихијско сучељавање. Супстанца поприма обличје виших сила, хаоса, сатанизма, предодређености (судбине), зле коби, или, једноставно, недокучивих тајни постојања, а човек није у стању да рационално схвати, а камоли спозна мистичну страну постојања супстанце, односно трансценденталност природе. Проучавајући техничко-стилске особености ових драма ауторка се посебно задржава на дијалошком и монолошком говору, аудио и визуленим ефектима и богатству дидаскалија, натопљених лиричношћу. „Нову драму“, такође, карактерише и афирмација женских ликова.

У трећем поглављу ауторка своју анализу посвећује психолошким мелодрамама, написаним у реалистичком кључу: *Дани нашег живота* (1908) и *Gaudeamus* (1910). Ова дела су, очигледно, настала у време стваралачке кризе, када је аутор покушао да драмским језиком осмисли поједине сегменте своје младости. У складу са типологијом ових драма, ауторка је померила парадигматско тежиште испитивања њихових техничких и стилских карактеристика. У првој психолошкој драми је, после осврта на композиционо и фабуларно-сижејне карактеристике, дата интерпретација идејних постулата драме, затим анализа њених ликова као носиоца идеја, а посебно су издвојене расправе о средствима технике и стила у ужем смислу речи, као и о природи и функцији дидаскалија и књижевним реминисценцијама. У анализи друге мелодраме пажња је пре свега усмерена на њену тематику, пластику живописних ликова, музички фон и, опет, књижевне реминисценције. Све у свему, обе ове драме су својим уметничко-сценским квалитетима остале у сенци Андрејевљевих других остварења, али су „значајне са становишта генерисања тема, мотива и идеја пишчевог раног драмског стваралаштва“ (стр. 247).

Кандидаткиња је у целини добро распоредила и презентовала своју интерпретацију и анализу материјала, логично је изложивши у поједина поглавља и параграфе, што је знатно допринело прегледности и практичној употребљивости њеног рада.

Библиографија ове тезе је исцрпна (укупно 226 јединица) и илуструје кандидаткињино изузетно познавање предметне литературе.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

У оквиру рада на докторској дисертацији кандидаткиња је објавила следеће пилот-чланке: *Леонид Андреев в свете современной методологии изучения литературы и культуры*, у зб. *Русский язык как инословянский*, вып. II, Белград, 2010, стр. 142-151;
Одјеци учења Ђордана Бруна у драми „До звезда“ Леонида Андрејева, у зб. *У трагању за уметничком формом*, уред. Е. Успенски и В. Коларић, Београд, 2012, стр. 119-123;
Драмски океан Леонида Андрејева, *Славистика*, XVII, 2013, стр. 37-42;
Студентске драме Леонида Андрејева – биографија и фикција, *Славистика*, XVIII, 2014, стр. 392-399.

Сем тога, М. Панаотовић је објавила први превод на српски Андрејевљеве драме *Океан* (Београд, 2019).

| |
|---|
| VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА |
| <p>Мр Мелина Панаотовић је резултате свога истраживања сумирала на крају рукописа тезе, формулишући закључке у тексту изражајног метафоричко-алузивног поднаслова: <i>Драмски океан раног Леонида Андрејева</i>. Овај сегмент спада у најуспешније странице докторске дисертације. Ту се наглашава Андрејевљево експериментаторство, да је овог писца тешко уклопити у оквиру традиционалне драмске естетике, јер се он редовно „поиграва са формом, садржајем, идејама које су само привремено и привидно фиксиране за дати уметнички облик или књижевни жанр“ (стр. 259).</p> |
| VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА |
| <p>Вредновање начина тумачења истраживачке грађе већ је имплицитно садржано у досадашњим ставкама овог Извештаја. Кандидаткиња је веома добро овладала материјалом слојевитих драмских текстова, успешно га класификовала и презентовала. У целини, дисертација заслужује позитивну оцену.</p> |
| IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ: |
| <p>1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме: Да, дисертација је писана у складу са образложењем, а у коначној верзији њен план израде је прецизиран, побољшан.</p> |
| <p>2. Да ли дисертација садржи све битне елементе: Дисертација садржи све битне елементе које претпоставља овај научни жанр.</p> |
| <p>3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци: Допринос ове дисертације науци треба сагледати у оквиру успешног покушаја да се да прилог „враћању имена“ Леонида Андрејева међу најзначајније руске, а тиме и светске, ауторе драмске уметности речи. Први пут је целовито сагледана и на одговарајући начин протумачена рана етапа драмског стваралаштва овог писца, без коришћења идеолошких флоскула, са тачке гледишта уметничких изражајних средстава. Импресивни списак паралела, асоцијација и аналогија коришћених у овој дисертацији веома је инспиративан и подстицајан за даља истраживања.</p> |
| <p>4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања: Нема битних недостатака који би утицали на основне резултате истраживања. Међутим, местимично преобиле цитата из текстова драма, који су у функцији аналитичког илустровања, утиче на концизност и економичност израза, што захтева разјашњење у дискусији на одбрани тезе.</p> |
| X ПРЕДЛОГ: |
| <p>На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:</p> |
| <p>Да се докторска дисертација прихвати, те да се кандидату одобри и закаже одбрана, по истеку одговарајуће процедуре.</p> |

Нови Сад, 02. 04. 2019.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

др Богдан Косановић, проф. емеритус УНС,
Русистика, Филозофски факултет, ментор

др Никола Грдинић, ред. проф. у пензији,
Српска и јужнословенске књижевности са Теоријом књижевности

др Драгиња Рамадански, ванр. проф. у пензији, Русистика